

ПОЛ ШАК РОЛАН МОРИЙО

Превод от френски: Ася Къдрева, 1983

chitanka.info

Лейтенант Ролан Морийо е капитан на „Монж“.

Трийсетгодишен мъж в разцвета на физическите и умствените си сили — слаб, източен, гъвкав, с матово, гладко избръснато лице, кафяви доброжелателни очи, дълбоки и меки. С ясен и звучен глас, той се изразява с пестеливи, точно отмерени изречения, каквито са и движенията му. Защото, истински офицер, Ролан Морийо спортува, за да поддържа мускулите си силни и гъвкави. Той е като пружина, винаги насочена към ползотворна дейност.

Кристално чист по душа, още в мирно време той притежаваше всички добродетели, които другите откриха в себе си едва при повика на застрашеното отечество.

Въпреки сдържания си темперамент Ролан Морийо покори сърцата на подчинените си. И сега екипажът на „Монж“ е луд по този офицер — студен, лаконичен, съсредоточен, по този командир, чието превъзходство те всички признават, но който очаква спокойно своя час, за да отприщи цялата млада енергия, насъбрана в него самия и в неговия кораб.

От май 1914 година, когато пое командуването, Ролан Морийо показва какво може в морето и в боя.

По време на поход, предхождащ този, за който ще ви разкажа подробно, „Монж“ бе посрещната пред Ката-ро най-напред с дъжд от самолетни бомби, след туй от мина, чието стоманено въже се нави около вала на десния винт. През нощта те напразно се опитваха да се освободят от него, докато един вражески миноносец мина съвсем близо край подводницата, за щастие без да я забележи. Като отмина тревогата, „Монж“ спокойно продължи пътя си, влачейки мината, чието въже най-накрая изчезна, отнасяйки бронзовия конус на вала. И бога ми, този поход не би се състоял, ако Морийо бе наредил да се отстрани аварията.

И през ум не му бе минала подобна мисъл. Не се спира от движение плавателен съд в момент, когато врагът заплашва транспортите... Това бе достатъчен повод за командуващия френската флотилия в Бриндизи, за да възнагради пай-после завидната храброст на екипажа на „Монж“.

— За този и заради другите успешни походи — бе казал той на капитана на подводницата — аз съм готов да наградя част от вашия екипаж с военен кръст. Моля ви, дайте си предложенията.

— Ако мината беше избухнала, никой нямаше да остане жив — отвърна Ролан Морийо. — Излиза, че трябва да предложи всички. Затова, моля ви, да изчакаме, докато моята подводница извърши нещо значително.

28 декември 1915 година. „Монж“ е пред Катаро. Призори далечни ракети сигнализират за влизане или излизане на вражески единици. След туй изгрява денят — с прекрасно слънце, каквото само в Адриатика може да се види между две зимни бури. Морето е тъй спокойно, че следата на перископа се вижда от повече от три мили разстояние. Бавен и тежък, денят преминава в плаване на десет метра под водата, без да открият нещо.

Шест часът вечерта. Слънцето е залязло. „Монж“ изплава на повърхността и започна да зарежда батериите си с едната машина; другата е включена към едно от витлата, което влачи лениво кораба напред-назад. Свободните от вахта спят в койките, изпълнили тесния централен отсек — като огромни банани, вързани в двата края. Към десет часа духва слаб северен вятър, който надипля морето и отправя благодатна прохлада към екипажа, изтощен от тринайсетчасовия престой под водата.

Нощта е светла. В небето — кадифена тъмносиня полусфера. Полярната звезда блещука над връх Радостак. В полунощ, тънкият полумесец на почти изпразнената луна изплува на изток. Никаква сянка над водата, никакъв шум. На мастика помощник-капитанът Апел е на вахта с двама моряци. От време на време някой омазнен, плувнал в пот моряк се показва от люка, нагълтва свеж въздух и пак се спуска долу. Офицерът и двамата мъже са целите зрение. Биноклите им претърсват спокойната нощ. Почти тревожна тишина тегне над морето. Често някоя близка до хоризонта звезда заприличва на корабна светлина, но грешката се осъзнава бързо. Впрочем в тези води никой кораб не би дръзнал да покаже светлините си. В 2 ч. и 15 мин. „Монж“ е на 15 мили южно от Катаро.

— Дясно на борда дим — съобщава един от вахтените — старши механикът Гибдал.

Мичманът поглежда и заповядва:

— По места за потапяне. Рулят дясно на борд. Курс юг. Гибдал, бегом долу да предупредиш капитана.

Димът идва от север, откъм Катаро, и въпреки че нощта е ясна, вражеските кораби не би трябвало да се виждат на повече от три мили. Мичманът иска да избързат пред тях и се насочва на юг, за да забави с няколко минути момента, в който те ще настигнат подводницата. Има право, защото „Монж“ е парна подводница — бавно се потапя. Трябва да се затварят маса вентилационни тръби, да се изолира котелът, да се прибере и запуши коминът. Екипажът бърза... Ето го и Морийо. Той гледа черните облаци, които бързо нарастват. Усмивва се — рядко явление — и командува:

— Двигателите на 400 ампера! Срочно потапяне! Осем метра! Бързо!

Което значи, че щом външните баластни цистерни бъдат напълнени, спомагателните цистерни за бързо потапяне трябва да приемат малко повече вода, за да може с едно завъртане на лостовете подводницата да достигне до големи дълбочини: предохранителна мярка срещу евентуален сблъсък.

Скоро водата се завърта лудо на носа и покрива палубата. В продължение на десет секунди капитанът, подал глава от командната рубка, гледа яростно към неприятеля. Но време е да се затвори и последният люк. Морийо го затваря, намества капака и от рубката нарежда потапянето да продължи до осем метра, за да се използва нощният перископ — с три метра по-къс от дневния. С него може да се гледа от рубката, но не и от централния отсек. Той го насочва към кърмата.

Неприятелите се виждат вече по-добре, плават на две групи, две успоредни колони на пет-шест метра една от друга. Настигат „Монж“. Богът на битките пожела, щото без каквато и да е маневра подводницата да се озове тъкмо между двете колони. Трима австрийци ще преминат покрай десния и трима покрай левия борд. Чудесна позиция за торпедна атака на една от колоните, а дори и на двете, ако има време... Морийо пак се усмивва.

Силуетите се уголемяват. В перископа Морийо е разпознал шест контраминоносеца, с четири комина — тип „Татра“. Той решава да атакува тези, които са от левия борд. Едната колона е добре очертана. Другата е като че ли малко обърквана. Няма значение... Най-последствието се усмивва. Може би ще успеят с двойния удар...

Бяха минали едва три минути от потапянето на „Монж“. Чуйте ясният глас на Морийо:

— Освободете предпазителите на торпедните апарати! Готови за стрелба!

И промърморва:

— Все един от тримата ще...

Предпазителите бяха освободени, вече нищо не задържаше торпедата. Само да щракне лостът на въздушния пускови клапан и те ще полетят с 35 възла към своята жертва. Сигурна работа! Как искате австрийските наблюдатели да различат в тъмнината крайчеца на перископа, който единствен стърчи на повърхността?

Долу всички усещат как иде заповедта за стрелба. Седемнайсет месеца я бяха очаквали.

Перископът бавно се завърта за последен път. Обглежда целия хоризонт. После Морийо го насочва назад, към неприятеля. О! Велики боже!

Само на петдесет метра, понесла се право към подводницата, една огромна черна маса закрива цялото зрително поле на перископа!

— На двайсет метра!... Възможно най-бързо!

Късно е! Вахтените още не са успели да завъртят бронзовите кръгове, когато една 3500-тонна маса, запратена със скорост десет метра в секунда, блъсва „Монж“ и го помита, както вихрушка помита високите треви.

В същото време прокънтява стоманеният вик на разкъсаната обшивка. Рубката е пробита. Водата нахлува като порой и подгонва към централния отсех Морийо, старши матроса Бограни и старшина Месаже. Морийо сам затваря водонепроницаемата врата, която изолира рубката, след това изключва преговорното устройство. Спира притокът на вода. Рубката е пълна...

„Монж“ се изправя от бясното накреняване към десния борд, но само за да се спусне към дъното. Тонове вода нахлуват към носа през незатворения резервен люк. Лекият наклон се увеличава. Чува се как в трюма нахлуват нови маси вода — те ще умножат тежестта, която нарушава надлъжното равновесие на кораба. Чуйте зловещия водопад. Прониквайки през изкривения люк, водата наводнява акумулаторите на десния борд, които бълват пламъци от късото съединение. Друг порой порой сва електродвигателите със стотици окъсани нитове от

скъсаната обшивка. Трийсет секунди след сблъсъка стрелката сочи четирийсет градуса и наклонът все повече нараства. Ще потъне ли „Монж“ с вълнореза надолу, като гмурец... Морийо запазва спокойствие:

— Изхвърляйте баласта отвсякъде. Двата двигателя на кърмата — 400 ампера! Пълен назад! Турбините в трюма да се включат.

Въздухът под налягане засвирва, прогонвайки водата от баластните цистерни. На кърмата се чува глас:

— Капитане, предпазители на двигателя на десния борд гръмнаха. Само левият борд е в действие. Турбините не се завъртат...

— Двигателят на левия борд — на 600 ампера! — командува Морийо невъзмутимо.

Ала две минути по-късно двигателят на левия борд спира на свой ред и Морийо пита старшия на поста за потапянето:

— На колко сме, Джефри?

— Шейсет метра на носа — отвръща главният електромеханик на „Монж“ — стар моряк, славен мъж.

И подводницата продължава да се спуска.

Корпусът е проектиран да издържи до трийсет метра... От всички страни обшивката стене и пука... Тя е на границата на издръжливостта. Ще се разкъса... Под огромното външно налягане водата напирва все по-стремително.

Капитанът се замисля. Корабът му е вън от строя. Сляп: ударът строши двата перископа. Парализиран: електричеството — кръвта и нервната система на кораба — все повече отслабва... Издъхва: сгъстеният въздух е вече немошен — изтощил се е да изтласква вода на толкова голяма дълбочина... Обезоръжен: от сблъсъка се разбиха торпедата на палубата... Там горе неприятелите чакат с насочени оръдия за последния, смъртоносния удар.

„Монж“ продължава да се спуска. Единствено хората стоят по местата си, вперили поглед в своя капитан.

— Свалете предпазители.

Трус. Четири тона по-малко. Но от изхвърления баласт на носа корабът се изправя на кърмата си и изведнъж водата от трюма се връща назад. Загубил равновесие, „Монж“ вдига нос така рязко, че тежките кутии на акумулаторите изкъртват подпорите си, падат една

върху друга като кубчета и скъсват свързващите ги кабели. Токът прекъсва навсякъде, лампите угасват.

Раздирайки гърлата, хлорните изпарения се носят откъм трюма, където морската вода се сблъсква с киселината, изтекла от акумулаторите. В тъмнината думтят падащи и хлъзгащи се предмети, последвали застрашителния наклон на кораба. Изгубвайки равновесие, разтърсвани от ударите, докосвайки заредените електричество стени, хората се хлъзгат по залятата с петрол подова настилка. „Монж“ се накланя още повече... Сетне идва момент, в който предмети и хора се струпват на кърмата в истински хаос. Тогава шумовете затихват...

— *Allons! Enfants de la Patrie.*

Марсилезата... На седемдесет метра под водата... В мрака... Кой ще ги чуе? Кой ще узнае, че бяха пяли момчетата от „Монж“? Химнът изпълва стоманената гробница...

— *...L'entendard sanglant est leve...*

Слушайте, говори капитанът:

— Не още, деца мои, вдигаме се.

„Деца мои“... Тези думи Ролан Морийо бе изричал с нежност, когато преди няколко месеца „Монж“ беше в карантина заради заболелите, от менингит моряци; Морийо сам се грижеше тогава за „своите деца“. Той си мислеше може би за малкото момиченце, което току-що се бе родило във Франция и което той така и не видя... Ето го наведен в мрака над осветения от джобното му фенерче дълбокомер, а мичман Апел, спокоен като капитана си, монтира в това време аварийното осветление — мизерна лампичка, светлинна надежда... И корабът се вдига отново, носът трябва да е вече на повърхността. Морийо, който иска сам да види и прецени обстановката, отива до люка на котелното, повдига капака и влажната и свежа ласка на морето го облъхва като повик за живот.

Някакви сенки се движат над водата. Пет вражески ескадрени миноносеца шарят е прожекторите си по морето. До тях крайцерът „Хелголаид“ се мъчи да открие подводницата. Той я бе докоснал случайно, без да я види. И никой не знаеше дали засегнатият кораб е вражески или свой; дали е оцелял, или е потънал...

Светлинен лъч се вкопчава в „Монж“, врагът тутакси разпознава подводницата и тутакси я обстрелва. Морийо затваря отново люка и упорито заповядва:

— По места за потапяне! Отворете крановете!

Шансовете за измъкване са едно на хиляда...

Мъжете се подчиняват. Ала нов удар разтърсва „Монж“. Един снаряд пробива шахтата на перископа, която е част от корпуса на подводницата, от здравия корпус^[1], който на всяка цена трябва да остане невредим, а първият удар я бе вече ужасно повредил. Отново нахлува вода. Потапяне е невъзможно вече. Корабът щеше да иде като камък на дъното.

— Затворете крановете! — заповяда Морийо.

— Отворете люковете и напуснете борда!

Люковете?

Изкривен от един снаряд, люкът на котелното е блокирал, а другият, на машината, е под водата. Рубката е потопена още при първия удар. Само носовото акумулаторно може да се отвори.

Хората от носа вече се качват, едни по един, без да бързат, заслепени от светлинните боздугани на прожекторите. Струя свеж въздух нахлува долу, сякаш за да подкани екипажа по-бързо да напусне стоманената кутия.

Мичман Апел отива долу при мотористите. Ето ги. Прекосявайки централния отсек, те минават пред своя капитан, който дълго гледа след тях.

— Елате с нас, капитане.

— Вървете, деца мои, време е — отвърща просто Морийо.

На палубата — викове: Да живее Франция! Това е отговорът на първите, които са излезли под австрийския обстрел, и той секва, щом неприятелят разбира, че французите са без оръжие. Долу един от моряците се полъгва, понечва да тръгне към кърмата, но там няма изход; Морийо го хваща за ръката:

— Не, момчето ми, оттам, от другия люк, на носа. Побързай!

Морякът се обръща кръгом. Облегнат на спомагателната цистерна в централния пост, Морийо поглежда към циферблата на големия дълбокомер, сетне и към колоната моряци, забързани към отвора. Те всички ще имат време да се спасят, защото стрелката се върти бавно, много бавно в посока на потапянето. Всичко върви добре. Апел, който трябва да излезе предпоследен, е вече на трапа, убеден, че Морийо го следва...

Ролан Морийо е все тъй облегнат, на същото място...

Никакъв шум на палубата... Мъчителна тишина... Момчетата от „Монж“ си отидоха, подчинявайки се на заповедта на своя капитан. Сега е негов ред.

Когато става дума за екипажа, казват „напусна кораба“. Когато се говори за капитана, казват „изостави кораба си“. Тези последни думи звучат много зле в ушите на някои мъже с изключително чувство за отговорност.

При това капитанът на „Монж“ с чиста съвест може да последва хората си. Корабът му е извън строя. Под тежестта на водата, която продължава да прониква през съединенията, пой потъва бавно, съвсем бавно.

Съвсем бавно, по волята на Ролан Морийо...

Екзалтацията в битката ражда немалко героични постъпки. Но има хора, които не се нуждаят от никаква екзалтация, за да бъдат над всички нас. Погледнете този човек: той е, както винаги, спокоен. Двама души са го потвърдили.

Чуйте наистина... Шум на носа... Старши матросът Мае и готвачът Коше са още тук. Забавили са се, докато запушат крана на една от баластните цистерни, оставен по погрешка отворен. Те отиват до изходния трап и тъкмо да се изкачат, обръщат се и виждат...

Виждат Ролан Морийо все тъй изправен до цистерната. Едната му ръка е на крана, който, ако се завърти докрай, „Монж“ ще натези с два тона само за няколко секунди — или за няколко минути, ако се отвърти само малко, за да остане време за спасение... С другата командирът махва — за сбогом, може би...

Да. За сбогом.

Сега Коше и Мае са на палубата. Те търсят някоя отломка, за да се задържат над водата.

Изведнъж подводницата рязко пропада под краката им. Морето тутакси нахлува в зейналия люк.

Ролан Морийо бе отворил крана докрай.

И „Монж“ изчезна. Без следа.

---

[1] Корпусът на подводниците е двоен. Този, за който става дума тук, вътрешният или „здравият корпус“, е направен от много устойчива стомана, годна да издържи налягането при потапяне на дълбочина. Б.а.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.